

HOOFSTUK 5

DIE PRESIDENT EN NASIONALE UITVOERENDE GESAG

Die President

83. Die President—

- (a) is die Staatshoof en hoof van die nasionale uitvoerende gesag;
- (b) moet die Grondwet as die hoogste reg van die Republiek handhaaf, verdedig en eerbiedig; en
- (c) bevorder die eenheid van die nasie en alles wat die Republiek sal laat vooruitgaan.

Bevoegdhede en funksies van President

84. (1) Die President het die bevoegdhede wat deur die Grondwet en wetgewing verleen word, met inbegrip van dié bevoegdhede wat nodig is om die funksies van Staatshoof en hoof van die nasionale uitvoerende gesag te verrig.

(2) Die President is verantwoordelik vir—

- (a) die bekragtiging en ondertekening van Wetsontwerpe;
- (b) die terugverwysing van h Wetsontwerp na die Nasionale Vergadering vir heroorweging van die grondwetlikheid van die Wetsontwerp;
- (c) die verwysing van h Wetsontwerp na die Konstitusionele Hof vir h beslissing oor die grondwetlikheid van die Wetsontwerp;
- (d) die byeenroeping van die Nasionale Vergadering, die Nasionale Raad van Provinsies of die Parlement vir h buitengewone sitting om spesiale werksaamhede te verrig;
- (e) die doen van aanstellings wat die Grondwet of wetgewing van die President anders as in die hoedanigheid van hoof van die nasionale uitvoerende gesag vereis;
- (f) die aanstelling van kommissies van ondersoek;
- (g) die uitroep van h nasionale referendum ingevolge h Parlements wet;
- (h) die ontvangs en erkenning van buitelandse diplomatieke en konsulêre verteenwoordigers;
- (i) die aanstelling van ambassadeurs, gevolmagtigdes en diplomatieke en konsulêre verteenwoordigers;

- (j) die begenadiging van, of die verlening van grasia aan, oortreders, en die kwytskelding van boetes, strawwe of verbeurings; en
- (k) die toekenning van eerbewyse.

[Algemene Nota: Eerbewyse ingestel by afkondiging in Staatskoerant 24155 van 6 Desember 2002 en Staatskoerant 25213 van 25 Julie 2003.]

Uitvoerende gesag van die Republiek

85. (1) Die uitvoerende gesag van die Republiek berus by die President.
- (2) Die President oefen die uitvoerende gesag gesamentlik met die ander lede van die Kabinet uit, deur—
- (a) nasionale wetgewing uit te voer, behalwe waar die Grondwet of h Parlements wet anders bepaal;
 - (b) nasionale beleid te ontwikkel en uit te voer;
 - (c) die funksies van staatsdepartemente en -administrasies te koördineer;
 - (d) wetgewing op te stel en te inisieer; en
 - (e) enige ander uitvoerende funksie te verrig waarvoor in die Grondwet of in nasionale wetgewing voorsiening gemaak word.

Verkieping van President

86. (1) By sy eerste sitting na sy verkieping, en wanneer dit ook al nodig is om h vakature te vul, moet die Nasionale Vergadering h vrou of h man uit sy geledere as die President verkies.
- (2) Die Hoofregter moet by die verkieping van die President voorsit, of h ander regter aanwys om dit te doen. Die prosedure in Deel A van Bylae 3 uiteengesit, is op die verkieping van die President van toepassing.

[Sub-a. (2) vervang by a. 6 van die Sesde Wysigingswet op die Grondwet van 2001.]

- (3) h Verkieping om h vakature in die amp van President te vul, moet gehou word op h tyd en datum deur die Hoofregter bepaal, maar nie later nie as 30 dae nadat die vakature ontstaan.

[Sub-a. (3) vervang by a. 6 van die Sesde Wysigingswet op die Grondwet van 2001.]

Aanvaarding van amp deur President

87. Wanneer iemand as President verkies word, hou so iemand op om h lid van die Nasionale Vergadering te wees, en moet so iemand die amp van President binne vyf dae aanvaar deur ooreenkomstig Bylae 2 h eed of plegtige verklaring van getrouheid aan die Republiek en gehoorsaamheid aan die Grondwet af te lê.

Ampstermyn van President

88. (1) Die President se ampstermyn begin by ampsaanvaarding en eindig wanneer h vakature ontstaan of wanneer die persoon wat volgende as President verkies word die amp aanvaar.
- (2) Niemand mag die amp van President vir meer as twee ampstermyne beklee nie, maar wanneer iemand verkies word om h vakature in die amp van President te vul, word die tydperk tussen daardie verkiesing en die volgende verkiesing van h President nie as h ampstermyn beskou nie.

Ontheffing van President

89. (1) Die Nasionale Vergadering kan, by h besluit aangeneem met h ondersteunende stem van minstens twee derdes van sy lede, die President van die amp van President onthef slegs op grond van—
- (a) h ernstige skending van die Grondwet of die reg;
 - (b) ernstige wangedrag; of
 - (c) onvermoë om die funksies van die amp te verrig.
- (2) Iemand wat ingevolge subartikel (1)(a) of (b) van die amp van President onthef is, mag geen voordele van daardie amp ontvang nie, en mag in geen openbare amp dien nie.

Waarnemende President

90. (1) Wanneer die President uit die Republiek afwesig is of andersins nie in staat is om die pligte van die President te vervul nie, of gedurende h vakature in die amp van President, neem h ampsdraer in die onderstaande rangorde as President waar:
- (a) Die Adjunkpresident.
 - (b) h Minister deur die President aangewys.
 - (c) h Minister deur die ander lede van die Kabinet aangewys.
 - (d) Die Speaker, totdat die Nasionale Vergadering een van sy ander lede aanwys.

- (2) 'n Waarnemende President het die verantwoordelikhede, bevoegdhe en funksies van die President.
- (3) Voordat die Waarnemende President die verantwoordelikhede, bevoegdhe en funksies van die President aanvaar, moet die Waarnemende President ooreenkomstig Bylae 2 h eed of plegtige verklaring van getrouheid aan die Republiek en gehoorsaamheid aan die Grondwet aflê.
- (4) Iemand wat as Waarnemende President h eed of plegtige verklaring van getrouheid aan die Republiek afgelê het, hoef nie die prosedure van die eed of plegtige verklaring te herhaal nie vir enige daaropvolgende termyn as waarnemende President gedurende die tydperk wat eindig wanneer die persoon wat volgende as President verkies word, die amp aanvaar.

[Sub-a. (4) bygevoeg by a. 1 van die "Constitution First Amendment Act of 1997"]

Kabinet

91. (1) Die Kabinet bestaan uit die President as hoof van die Kabinet, h Adjunkpresident en Ministers.
- (2) Die President stel die Adjunkpresident en Ministers aan, dra hulle bevoegdhe en funksies aan hulle op, en kan hulle ontslaan.
- (3) Die President—
 - (a) moet die Adjunkpresident uit die geledere van die Nasionale Vergadering kies;
 - (b) kan enige getal Ministers uit die geledere van die Vergadering kies; en
 - (c) kan hoogstens twee Ministers van buite die Vergadering kies.
- (4) Die President moet h lid van die Kabinet as die leier van regeringswerksaamhede in die Nasionale Vergadering aanstel.
- (5) Die Adjunkpresident moet die President in die verrigting van regeringsfunksies bystaan.

Aanspreeklikheid en verantwoordelikhede

92. (1) Die Adjunkpresident en Ministers is verantwoordelik vir die bevoegdhe en funksies van die uitvoerende gesag wat deur die President aan hulle opgedra word.
- (2) Lede van die Kabinet is gesamentlik en afsonderlik teenoor die Parlement aanspreeklik vir die uitoefening van hul bevoegdhe en die verrigting van hul funksies.

- (3) Lede van die Kabinet moet—
 - (a) ooreenkomstig die Grondwet optree; en
 - (b) die Parlement voorsien van volledige en gereelde verslae oor aangeleenthede onder hulle beheer.

Adjunkministers

93. (1) Die President kan—
- (a) enige getal Adjunkministers uit die geledere van die Nasionale Vergadering aanstel; en
 - (b) hoogstens twee Adjunkministers van buite die Vergadering aanstel, om die lede van die Kabinet behulpsaam te wees, en kan hulle ontslaan.
- (2) Adjunkministers ingevolge subartikel (1)(b) aangestel, is teenoor die Parlement aanspreeklik vir die uitoefening van hul bevoegdhede en die verrigting van hul funksies.

[A. 93 vervang by a. 7 van die Sesde Wysigingswet op die Grondwet van 2001.]

Voortbestaan van Kabinet na verkiesings

94. Wanneer h verkiesing van die Nasionale Vergadering gehou word, bly die Kabinet, die Adjunkpresident, Ministers en enige Adjunkministers bevoeg om te funksioneer totdat die persoon wat deur die volgende Vergadering as President verkies word die amp aanvaar.

Eed of plegtige verklaring

95. Voordat die Adjunkpresident, Ministers en enige Adjunkministers begin om hul funksies te verrig, moet hulle ooreenkomstig Bylae 2 h eed of plegtige verklaring van getrouheid aan die Republiek en gehoorsaamheid aan die Grondwet aflê.

Gedrag van Kabinetslede en Adjunkministers

96. (1) Lede van die Kabinet en Adjunkministers moet optree ooreenkomstig h etiese kode deur nasionale wetgewing voorgeskryf.
- (2) Lede van die Kabinet en Adjunkministers mag nie—
- (a) enige ander betaalde werk onderneem nie;
 - (b) optree op enige wyse wat met hul amp onbestaanbaar is, of hulself blootstel aan enige omstandigheid wat die risiko inhou van h botsing tussen hul amptelike verantwoordelikhede en hul private belange nie; of

- (c) hul posisie of enige inligting aan hulle toevertrou, gebruik om hulself te verryk of enige ander persoon onbehoorlik te bevoordeel nie.

Oordrag van werksaamhede

97. Die President kan by proklamasie aan h lid van die Kabinet—
- (a) die administrasie oordra van enige wetgewing wat aan h ander lid opgedra is; of
 - (b) enige bevoegdheid of funksie oordra wat by wetgewing aan h ander lid opgedra is.

Tydelike opdra van funksies

98. Die President kan aan h Kabinetslid enige bevoegdheid of funksie van h ander lid wat uit die amp afwesig is of nie in staat is om daardie bevoegdheid uit te oefen of daardie funksie te verrig nie, opdra.

Opdra van funksies

99. 'n Lid van die Kabinet kan enige bevoegdheid of funksie wat ingevolge h Parlements wet uitgeoefen of verrig moet word, aan h lid van h provinsiale Uitvoerende Raad of h Munisipale Raad opdra. 'n Opdrag—
- (a) geskied ingevolge h ooreenkoms tussen die betrokke Kabinetslid en die lid van die Uitvoerende Raad of die Munisipale Raad;
 - (b) moet bestaanbaar wees met die Parlements wet ingevolge waarvan die betrokke bevoegdheid of funksie uitgeoefen of verrig word; en
 - (c) tree by proklamering deur die President in werking.

Nasionale ingryping in provinsiale administrasie

[Opskrif gewysig by a. 2(a) van die Elfde Wysigingswet op die Grondwet van 2003.]

100. (1) Wanneer h provinsie h uitvoerende verpligting ingevolge die Grondwet of wetgewing nie kan nakom nie of dit nie nakom nie, kan die nasionale uitvoerende gesag ingryp deur enige gepaste stappe te doen om te verseker dat daardie verpligting nagekom word, met inbegrip van—
- (a) die uitreiking van h lasgewing aan die provinsiale uitvoerende gesag waarin die mate van die versuim om sy verpligtinge na te kom, beskryf word en stappe wat nodig is om sy verpligtinge na te kom, vermeld word; en

- (b) die aanvaarding van verantwoordelikheid vir die betrokke verpligting in daardie provinsie in die mate wat nodig is om—
 - (i) noodsaaklike nasionale standaarde te handhaaf of aan gevestigde minimum standaarde vir die lewering van h diens te voldoen;
 - (ii) ekonomiese eenheid te handhaaf;
 - (iii) nasionale veiligheid te handhaaf; of
 - (iv) te voorkom dat daardie provinsie onredelike stappe doen wat nadelig is vir die belange van h ander provinsie of van die land as geheel.

[Sub-a. (1) gewysig by a. 2(b) van die Elfde Wysigingswet op die Grondwet 2003.]

- (2) Indien die nasionale uitvoerende gesag ingevolge subartikel (1)(b) in h provinsie ingryp, moet —
 - (a) hy h skriftelike kennisgewing van die ingryping aan die Nasionale Raad van Provinsies voorlê binne 14 dae nadat die ingryping h aanvang geneem het;
 - (b) die ingryping beëindig word indien die Raad die ingryping afkeur binne 180 dae nadat die ingryping h aanvang geneem het of by die einde van daardie tydperk die ingryping nie goedgekeur het nie; en
 - (c) die Raad, terwyl die ingryping voortduur, die ingryping gereeld in hersiening neem en enige gepaste aanbevelings aan die nasionale uitvoerende gesag doen.

[Sub-a. (2) vervang by a. 2(c) van die Elfde Wysigingswet op die Grondwet van 2003.]

- (3) Nasionale wetgewing kan die proses ingestel deur hierdie artikel reguleer.

[A. 100 gewysig by a. 2 van die Elfde Wysigingswet op die Grondwet van 2003.]

Uitvoerende besluite

101. (1) 'n Besluit van die President moet op skrif wees indien dit—
 - (a) ingevolge wetgewing geneem word; of
 - (b) regsgevolge het.
- (2) 'n Skriftelike besluit van die President moet deur h ander Kabinetslid mede-onderteken word indien daardie besluit h funksie raak wat aan daardie ander Kabinetslid opgedra is.
- (3) Proklamasies, regulasies en ander instrumente van ondergeskikte wetgewing moet vir die publiek toeganklik wees.

- (4) Nasionale wetgewing kan die wyse waarop en die mate waarin instrumente in subartikel (3) genoem—
 - (a) in die Parlement ter tafel gelê moet word, spesifiseer; en
 - (b) deur die Parlement goedgekeur moet word, spesifiseer.

Voorstelle van wantroue

102. (1) Indien die Nasionale Vergadering by h besluit ten gunste waarvan h meerderheid van sy lede stem h voorstel van wantroue in die Kabinet, uitgesonderd die President, aanneem, moet die President die Kabinet hersaamstel.
- (2) Indien die Nasionale Vergadering by h besluit ten gunste waarvan h meerderheid van sy lede stem h voorstel van wantroue in die President aanneem, moet die President en die ander lede van die Kabinet en enige Adjunkministers bedank.